

درس اول

فعالیت ۱ (صفحه ۲ کتاب درسی)

مشخص کنید واژه تاریخ در هر یک از جمله‌های زیر چه معنایی دارد.

- الف- تاریخ را باید به شیوه علمی و روشمند نوشت. علم
- ب- هنوز تاریخ برگزاری انتخابات شورای دانش آموزی مدرسه، تعیین نشده است. روز
- پ- تاریخ باستان مملو از جنگ و کشورگشایی است. مجموعه حوادث و رویداد

فعالیت ۱ (صفحه ۲ کتاب درسی)

مشخص کنید واژه تاریخ در هر یک از جمله‌های زیر چه معنایی دارد.

- الف- تاریخ را باید به شیوه علمی و روشمند نوشت. علم
- ب- هنوز تاریخ برگزاری انتخابات شورای دانش آموزی مدرسه، تعیین نشده است. روز
- پ- تاریخ باستان مملو از جنگ و کشورگشایی است. مجموعه حوادث و رویداد

فعالیت ۳ (صفحه ۶ کتاب درسی)

الف- به چند گروه تقسیم شوید و با راهنمایی دبیر خود، هر گروه یک موضوع تحقیق درباره تاریخ ایران باستان با ویژگی‌هایی که برشمرده شد، ارائه دهید.

موضوعاتی مانند: زندگی اجتماعی و اقتصادی، اعتقادات مذهبی، نوع خوراک و پوشاک جامعه ایرانی و روابط خارجی حکومت‌ها در هر یک از دوره‌های هخامنشیان، اشکانیان و یا ساسانیان، جایگاه مذهب، آموزش و پرورش در عهد باستان و...

ب فرض کنید می‌خواهید درباره اهمیت و نقش جاده ابریشم در دوره ساسانیان تحقیق کنید.

با همفکری، پرسش‌های این تحقیق را کامل نمایید.

۱- جاده ابریشم از چه کشورها و سرزمین‌های می‌گذشت؟

۲- چه نوع کالاهای بازرگانی از طریق جاده ابریشم داد و ستد می‌شد؟

۳- جاده ابریشم از چه جهاتی به اقتصاد ایران کمک می‌کرد؟

۴- امنیت جاده ابریشم چگونه تأمین می‌شد؟

۵- جاده ابریشم چه اهمیت و نقشی در روابط فرهنگی ایران با دیگر کشورها داشت؟

فعالیت ۴ (صفحه ۶ کتاب درسی)

با مراجعه به کتابخانه مدرسه، محله یا کتابخانه شخصی خود، یکی از منابع دست اول یا دست دوم تاریخ را انتخاب کرده، سپس موضوعی از آن کتاب را تعیین نمایید و مطابق نمونه فیش صفحه بعد، فیش برداری کنید. موضوع اصلی را با توجه به علاقه خود تعیین کرده و موضوع فرعی را با توجه به آن تعیین می‌کنیم و در فیش، موارد خواسته شده را کامل کنید.

موضوع اصلی: دین و اعتقادات در دوره هخامنشیان موضوع فرعی: رسم قربانی کردن برای خدایان
 کتاب: تاریخ جلد: اول تاریخ نشر: ۱۳۳۶
 مؤلف: هرودت صفحه: ۲۱۶ محل نشر: تهران نشر: تهران مترجم: هادی هدایتی نوبت چاپ

و اما مراسم مذهبی که پارس‌ها [منظور ایرانیان] در موقع اهدای قربانی به خدایان رعایت می‌کنند از این قرار است: پارس‌ها در موق اهدای قربانی، نه قربانگاه بنا می‌کنند و نه آتش روشن می‌کنند. اندودن به روغن مقدس و نواختن نی و بستن نوار به قربانی و افشاندن جو مقدس، نزد آنها مرسوم نیست. وقتی کی نفر اهل پارس به کیبی از خدایان قربانی اهدا می‌کند، حیوان را به محلی پاک هدایت می‌کند و سپس تاجی از گل و به خصوص گل خرزهره بر کلاه خود قرار می‌دهد و آنگاه نام خدا را بر زبان جاری می‌کند. کسی که قربانی به خداوند اهدا می‌کند نمی‌تواند فقط برای شخص خود دعای خیر کند و باید برای سعادت و خوشبختی پادشاه و تمام مردم پارس دعا کند و خود او نیز در جمع پارس‌ها به حساب می‌آید.

موضوع اصلی: موضوع فرعی: کتاب: جلد: تاریخ نشر: مؤلف: صفحه: محل
 نشر: مترجم: نوبت چاپ:

فعالیت ۵ (صفحه ۷ کتاب درسی)

مراحل پژوهش تاریخ را تکمیل کنید.

فعالیت ۶ (صفحه ۸ کتاب درسی)

تصاویر بالا را به دقت نگاه کنید و بگویید چرا هر یک از آنها، منبع دست اول برای دوره خود هستند. سکه اشکانی: حاوی اطلاعات مهمی از آن دوره است. منشور کورش: افکار و شخصیت فرمانروا و رابطه‌اش با مردم را به طور واضح بیان می‌کند. طاق بستان: نشان دهنده اعتقادات شخص پادشاه (خسرو پرویز) و معماری آن بیانگر طرح‌ها و هنر عصر ساسانی است. به طور کلی به دلیل اینکه بیانگر دقیق حال و اوضاع زمان خویش هستند.

فعالیت ۷ (صفحه ۹ کتاب درسی)

با مراجعه به کتابخانه مدرسه یا منزل خود، چند نمونه از منابع دست اول و دست دوم تاریخ ایران را فهرست نمایید. منابع اصلی تاریخ ایران در قرون نخستین اسلامی: کتاب‌های اخبار الطوال (دینوری)، فتوح البلدان (بلاذری) و تاریخ‌های طبری، سیستان، بلعمی، طبرستان و... منابع دست دوم تاریخ ایران در مورد قرون نخستین اسلامی: تاریخ ایران بعد از اسلام (دکتر عبدالحسین زرین‌کوب)، تاریخ ایران در قرون نخستین اسلامی (اشپولر)، تاریخ ایران از ظهور اسلام تا دیالمه (عزیز الله بیات)، عصر زرین فرهنگ ایران (ریچارد فرای).

فعالیت ۸ (صفحه ۱۱ کتاب درسی)

به تصویر بالا دقت کنید و بگویید چرا بازگرداندن اشیای تاریخی به کشور اقدامی مهم و ارزشمند است؟ زیرا این اشیای بخشی از هویت و شناسنامه ملی کشور به حساب می‌آیند و می‌توانند به عنوان منابع دست اول به پژوهش‌های تاریخی کمک کنند و یا در تکمیل اطلاعات دوره‌های تاریخی مؤثر واقع شوند. بدین ترتیب باید در حفظ و نگهداری آن کوشا و سهیم باشیم.

پرسش‌های نمونه (صفحه ۱۱ کتاب درسی)

- ۱- علم تاریخ را تعریف کنید.
 - تاریخ، علمی است که به مطالعه جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جامعه‌ها در گذشته می‌پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می‌کند.
 - ۲- قلمرو و هدف علم تاریخ را بیان نمایید.
 - هدف علم تاریخ، شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته است که شامل تمامی جنبه‌های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، علمی، حقوقی و هنری می‌شود.
 - ۳- تفاوت‌های تاریخ نگاری نوین را با وقایع نگاری توضیح دهید.
- در وقایع نگاری به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی توجه چندانی نمی‌شود. هدف، بیشتر بیان حوادث سیاسی و نظامی و یا شرح حال فرمانروایان بوده است، اما در تاریخ نگاری نوین، همه ابعاد زندگی انسان‌ها از جمله جنبه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، هنری و... مورد بررسی قرار می‌گیرد و در کنار آن زمینه‌ها، علت‌ها، نتایج و آثار آن حوادث نیز تجزیه و تحلیل می‌شوند.

۴- منابع دست اول پژوهش در تاریخ، چه ویژگی‌هایی دارند؟

اسناد و مدارکی هستند که درباره زندگی مردم در روزگاران گذشته، اطلاعاتی در اختیار قرار می‌دهند. به همه آثاری که در زمان وقوع حادثه یا نزدیک‌ترین زمان به وقوع آن، نوشته شده‌اند. به عبارت دیگر، نویسندگان این نوع منابع، خود ناظر رویدادها بوده‌اند و یا این که شرح ماجرا را از شاهدان واقعه شنیده‌اند. علاوه بر منابع مکتوب، تمامی آثار باستانی و تاریخی، شامل بناها، ابزارها، اشیاء، سنگ‌نگارها و سنگ‌نوشته‌ها، سکه‌ها و هر وسیله‌ای که از گذشته به جای مانده است، به عنوان منبع دست اول محسوب می‌شوند.

۵- تاریخ چگونه به فهم زمان حال و درک مسائل پیش روی انسان‌ها و جوامع کمک می‌کند؟

مطالعه تاریخ به ما کمک می‌کند تا بفهمیم که فرهنگ‌ها و جوامع بشری چگونه و تحت تأثیر چه عوامل و شرایطی به وجود آمده، پیشرفت کرده و به وضعیت امروزی رسیده‌اند. بدین گونه، علم تاریخ می‌تواند ما را در ارزیابی و شناخت درست اوضاع و شرایط کنونی جامعه خویش و سایر جوامع و نیز ترسیم افق آینده، کمک کند. حوادثی مانند تأسیس امپراتوری جهانی هخامنشی، جنگ‌های صلیبی، نهضت رنسانس و... فقط در گذشته تأثیر نداشته‌اند. همچنین تحولی که پیامبران الهی و یا شخصیت‌های مهم مانند کورش، ابن‌سینا، ناپلئون و... ایجاد کرده‌اند تا به امروز تأثیرات خود را داشته و بر آیندگان نیز تأثیر می‌گذارد.

۶- تأثیر تاریخ را بر میهن دوستی و تقویت هویت ملی توضیح دهید.

مردمانی که برای نسل‌های متوالی، سرگذشت مشترکی داشته‌اند به طور طبیعی نسبت به سرزمین و گذشته خود، نوعی احساس علاقه و دلبستگی خاص پیدا می‌کنند. آگاهی افراد یک جامعه نسبت به گذشته مشترکشان، باعث خودآگاهی و یگانگی بیشتر آنان می‌شود. آگاهی تاریخی ایرانیان به گذشته خود، به همراه زبان فارسی و فرهنگ ایرانی، نقش زیادی در حفظ موجودیت و هویت آنان در طول تاریخ داشته است. نیاکان ما به اتکای چنین آگاهی و دلستگی به زبان و فرهنگ خویش بوده است که توانسته‌اند در برابر حوادث عظیمی چون حمله اسکندر مقدونی، تهاجم ویرانگر مغولان و نظایر آن، دوام بیاورند و مانع فروپاشی جامعه و فرهنگ ایرانی شوند.

بهرام شفیعی